

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 8 stycznia 2015 r.

Sąd Apelacyjny w Poznaniu, I Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący:	SSA Mikołaj Tomaszewski
Sędziowie:	SSA Jerzy Geisler /spr./ SSA Bogdan Wysocki
Protokolant:	st.sekr.sądowy Agnieszka Paulus

po rozpoznaniu w dniu 8 stycznia 2015 r. w Poznaniu

na rozprawie

sprawy z powództwa **B. N.**

przeciwko **Towarzystwo (...) Spółce Akcyjnej w W. i E. I.**

o zapłatę

na skutek apelacji powódki

od wyroku Sądu Okręgowego w Poznaniu

z dnia 11 lutego 2014 r., sygn. akt XII C 1400/13

1. zmienia zaskarżony wyrok w ten sposób, że:

a) **zasądza od pozwanych na rzecz powódki kwotę 107.000 zł (sto siedem tysięcy złotych) z odsetkami ustawowymi od dnia 13 marca 2012 r. z tym, że spełnienie świadczenia przez któregokolwiek z pozwanych zwalnia drugiego z obowiązku zapłaty,**

b) **zasądza od pozwanych na rzecz powódki kwotę 8.950 zł tytułem zwrotu kosztów procesu w postępowaniu pierwszoinstancyjnym, przy czym spełnienie świadczenia przez któregokolwiek z pozwanych zwalnia drugiego z obowiązku zapłaty;**

2. zasądza od pozwanych na rzecz powódki kwotę 8.050 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego, przy czym spełnienie świadczenia przez którekolwiek z pozwanych zwalnia drugiego z obowiązku zapłaty.

SSA Bogdan Wysocki SSA Mikołaj Tomaszewski SSA Jerzy Geisler

UZASADNIENIE

Powódka B. N. wniosła o zasądzenie od pozwanych Towarzystwa (...) S.A. z siedzibą w W. i E. I. na jej rzecz kwoty 107.000,00 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 13 marca 2012 roku do dnia zapłaty z zastrzeżeniem, że spełnienie świadczenia przez któregokolwiek z pozwanych zwalnia pozostałego z obowiązku zapłaty oraz o zasądzenie solidarnie od pozwanych na jej rzecz zwrotu kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego wg norm przepisanych i opłaty skarbowej od pełnomocnictwa w kwocie 17,00 zł.

Swoje roszczenie powódka wiązała z zaniechaniem pozwanej E. I., polegającym na nieuiszczeniu opłaty od apelacji, co spowodowało w majątku powódki szkodę w kwocie co najmniej 107.000,00 zł. Powódka uzasadniła żądanie zapłaty odsetek ustawowych od dnia zakończenia postępowania likwidacyjnego przez ubezpieczyciela oraz wskazała, że odpowiedzialność pozwanych kształtuje się na zasadzie in solidum.

Pozwani w odpowiedziach na pozew wnieśli o oddalenie powództwa w całości i o zasądzenie od powódki na swoją rzecz zwrotu kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego wg norm przepisanych.

Wyrokiem z dnia 11 lutego 2014 roku, sygn. akt: XII C 1400/13, Sąd Okręgowy w Poznaniu oddalił powództwo (pkt I), kosztami postępowania obciążając powódkę i w związku z tym obciążając ją uiszczoną opłatą sądową oraz kosztem jej procesowego zastępstwa (pkt II a) oraz zasądając od niej na rzecz każdego z pozwanych kwotę w wysokości 3.600,00 zł z tytułu zwrotu poniesionych przez nich kosztów ich procesowego zastępstwa (pkt II b).

Podstawę rozstrzygnięcia stanowiły następujące ustalenia faktyczne i wnioski prawne:

W związku z wytoczeniem przez D. S. przeciwko B. N. i A. K. – P. powództwa o stwierdzenie nieważności umowy sprzedaży zawartej dnia 29 maja 2009 roku przed E. Z. notariuszem w P., rep. A nr 5556/2009 pomiędzy B. N., a A. K. – P., której przedmiotem była sprzedaż przez B. A. K. – P. nieruchomości położonej w K. przy ul. (...), objętej księgą wieczystą nr (...) prowadzoną przez Sąd Rejonowy w Piasecznie IV Wydział Ksiąg Wieczystych, powódka B. N. zawarła z adwokat E. I. umowę zlecenia i udzieliła jej pełnomocnictwa procesowego do prowadzenia tejże sprawy – zawisłej przed Sądem Okręgowym w Warszawie pod sygn. akt XXIV C 1215/09.

W dniu 19 maja 2011 roku Sąd Okręgowy w Warszawie wydał wyrok, którym ustalił nieważność umowy sprzedaży zawartej dnia 29 maja 2009 roku przed notariuszem E. Z., rep. A nr 5556/2009 pomiędzy B. N., a A. E. P., której przedmiotem była sprzedaż nieruchomości położonej w K. przy ul. (...), oznaczonej nr działki (...), w obrębie ewidencyjnym 03-13, o obszarze 0,3344ha, dla której Sąd Rejonowy w Piasecznie IV Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą nr (...) (w pkt 1) oraz zasądził od pozwanych B. N. i A. K. – P. solidarnie na rzecz powódki D. S. kwotę 107.000 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania (w pkt 2).

Z uwagi na uzyskanie niekorzystnego rozstrzygnięcia przez powódkę, zdecydowała się ona na złożenie apelacji, którą sporządziła adwokat E. I.. Jednocześnie E. I. poinformowała powódkę o ryzyku procesowym w postaci możliwości oddalenia przez Sąd II instancji tego środka odwoławczego w następstwie nie podzielenia zarzutów apelacyjnych.

Powódka uiszcza pozwanej ad. 2 wynagrodzenie w kwocie 8.856,00 zł brutto za reprezentowanie jej w postępowaniu apelacyjnym. Wraz ze złożeniem apelacji powódka złożyła wniosek o częściowe zwolnienie od kosztów sądowych, tj. ponad kwotę 4.000,00 zł i kwotę tę uiszcza w gotówce adwokat E. I. celem wpłacenia jej na rachunek bankowy Sądu po uzyskaniu postanowienia w tym przedmiocie.

W dniu 16 września 2011 roku Sąd Okręgowy w Warszawie zwolnił powódkę od kosztów sądowych w części, tj. ponad kwotę 4.000,00 zł. W dniu 22 września 2011 roku Sąd ten doręczył postanowienie w tym przedmiocie pełnomocnikowi apelującej – pozwanej ad. 2. Z uwagi jednak na to, że wymagana opłata sądowa od apelacji nie została przez pełnomocnika apelującej wpłacona na rachunek bankowy Sądu w ustawowym terminie, Sąd ten wydał w dniu 14 października 2011 roku postanowienie o odrzuceniu apelacji.

Pismem z dnia 8 listopada 2011 roku pełnomocnik powódki - pozwana ad. 2 zwróciła się do Sądu Okręgowego w Warszawie z wnioskiem o przywrócenie terminu do uiszczenia opłaty sądowej od apelacji z argumentacją, że opłata ta nie została uiszczona w wyniku błędu w przelewie internetowym.

Prawomocnym postanowieniem z dnia 8 marca 2012 roku Sąd Okręgowy w Warszawie oddalił wniosek B. N. o przywrócenie terminu do uiszczenia opłaty sądowej od apelacji i odrzucił apelację B. N..

A. P. nie wniosła apelacji od wyroku z dnia 19 maja 2011 roku, wobec czego względem niej orzeczenie z dnia 19 maja 2011 roku uprawomocniło się z upływem ustawowego terminu.

Z uwagi na uprawomocnienie się wyroku z dnia 19 maja 2011 roku i wszczęcie przez D. S. postępowania egzekucyjnego w zakresie pkt 2 wobec A. K. – Piastowskiej, powódka B. N. uiszcza w dniu 31 stycznia 2012 roku na rzecz D. S. kwotę 107.000,00 zł.

Powódka prowadziła następnie rozmowy z pozwaną ad. 2 w przedmiocie zwrotu uiszczonych wynagrodzenia, opłaty sądowej i poniesionych przez powódkę kosztów, jednak nie doszło do konsensusu między nimi.

W zaistniałej sytuacji powódka wystąpiła do ubezpieczyciela pozwanej ad. 2 (...) S.A. z siedzibą w W. z żądaniem zapłaty kwoty 107.000,00 zł z obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej adwokatów. Pismem z dnia 13 marca 2012 roku (...) S.A. z siedzibą w W. zakończył postępowanie likwidacyjne i wydał decyzję odmowną w przedmiocie wypłaty odszkodowania. U podstaw decyzji pozwanego ad. 1 leżało twierdzenie o niespełnieniu się kumulatywnie przesłanek odpowiedzialności odszkodowawczej z art. 471 k.c. po stronie pozwanej ad. 2, jak również o prawidłowości merytorycznej orzeczenia z dnia 19 maja 2011 roku.

W tak ustalonym stanie faktycznym, po przeprowadzeniu oceny zgromadzonych w sprawie dowodów, Sąd Okręgowy uznał, że powództwo B. N. nie zasługuje na uwzględnienie.

Zdaniem Sądu I instancji w okolicznościach niniejszej sprawy nie zostały spełnione kumulatywnie przesłanki odpowiedzialności odszkodowawczej kontraktowej z art. 471 k.c. po stronie pozwanej ad. 2 E. I., a to sprawia, że nie można stwierdzić istnienia odpowiedzialności akcesoryjnej pozwanego ad. 1.

Materiał dowodowy zawarty w aktach sprawy nie pozwala, zdaniem Sądu I instancji, przede wszystkim na postawienie tezy o istnieniu adekwatnego związku przyczynowego między skutecznym niewniesieniem apelacji od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 19 maja 2011 roku, sygn. akt XXIV C 1215/09, a uprawomocnieniem się tego niekorzystnego orzeczenia wobec powódki. Powódka nie wykazała bowiem, w myśl art. 6 k.c., że następstwem skutecznego wniesienia apelacji od wyroku z dnia 19 maja 2011 r. byłaby zmiana tego orzeczenia, bowiem jest wysoce prawdopodobne, a niemal pewne, że Sąd II instancji podzieliłby zarzuty apelacji. Zdaniem Sądu Okręgowego istnieją wątpliwości co do uzyskania przez B. N. ostatecznie korzystnego wyroku w sprawie o sygn. akt XXIV C 1215/09. Prawdopodobieństwa uzyskania takiego wyroku nie można uznać za dostatecznie wysokie.

Sąd I instancji podkreślił, że nie można dopatrzeć się naruszenia przez Sąd Okręgowy w Warszawie art. 233 § 1 k.p.c., a czynności i zaniechania kupującej A. K. – P. słusznie potraktowane zostały jako świadczące o pozorności umowy z dnia 29 maja 2009 roku. Wskazał także, że na gruncie niniejszej sprawy powódka nie wykazała, aby można było z wysokim prawdopodobieństwem mówić o zasadności zarzutu naruszenia art. 189 k.p.c. Sąd ten bowiem dokonał obszernej wykładni interesu prawnego z przepisu art. 189 k.p.c. i wyjaśnił, w czym należało upatrywać interesu prawnego D. S. w domaganiu się ustalenia nieważności umowy mimo, że B. N. spłacił swój dług wobec D. S..

W konsekwencji Sąd Okręgowy przyjął, że powódka nie wykazała po stronie pozwanej ad. 2 zaistnienia przesłanek odpowiedzialności odszkodowawczej z kontraktu na podstawie art. 471 k.c., co uniemożliwiało uwzględnienie jej powództwa.

W ocenie Sądu I instancji powódka nie wykazała także wysokości szkody, którą określiła ona na kwotę 107.000,00 zł. Wyjaśnił, że jak wynika z treści pkt. 2 wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 19 maja 2011 roku, Sąd ten zasądził od pozwanych B. N. i A. K. – P. solidarnie na rzecz powódki D. S. kwotę 107.000,00 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania. Zatem do zapłaty kwoty 107.000,00 zł zobowiązane były solidarnie obie pozwane. Przy czym w związku z tym, że A. P. nie wniosła apelacji od w/w wyroku, D. S. skierowała jedynie przeciwko niej postępowanie egzekucyjne co do pkt 2 wyroku z dnia 19 maja 2011 roku. W toku egzekucji tej należności powódka B. N. dokonała wpłaty gotówkowej kwoty 107.000,00 zł na rzecz wierzycielki. Zatem wobec treści art. 376 § 1 k.c. w chwili obecnej B. N. służy wobec A. K. – P. roszczenie regresowe w zakresie kwoty 53.500,00 zł i nie jest uprawnione twierdzenie powódki, aby w jej majątku doszło do powstania szkody w kwocie 107.000,00 zł. W myśl art. 366 § 1 k.c. i art. 376 § 1 k.c. aktywa w majątku powódki uległy zmniejszeniu o kwotę 53.500,00 zł.

Mając powyższe okoliczności na uwadze Sąd Okręgowy powództwo oddalił.

O kosztach postępowania orzeczono na podstawie art. 98 § 1 i § 3 k.p.c. w zw. z § 6 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (t.jedn. opubl. Dz.U. 2013 r., poz. 461) oraz art. 13 ustawy z dnia 28 lipca 2005 roku o kosztach sądowych w sprawach cywilnych.

Wyrok apelacją w całości zaskarżyła powódka, zarzucając:

1. dokonanie nieprawidłowej oceny zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego i dokonanie nieprawidłowej wykładni oraz błędnego zastosowania art. 189 k.p.c., poprzez niedostrzeżenie, że w wypadku skutecznego wniesienia apelacji na rzecz obecnej powódki od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 19 maja 2011 roku, sygn. akt: XXIV C 1215/10, wysoce prawdopodobnym, wobec braku interesu prawnego po stronie D. S. (powódki w sprawie XXIV C 1215/10), było oddalenie powództwa i obciążenie D. S. kosztami postępowania w tej sprawie,
2. naruszenie art. 366 k.p.c. w zw. z art. 376 § 1 k.c. poprzez ich błędną wykładnię i nieprawidłowe zastosowanie, polegające na niedostrzeżeniu, że szkodą poniesioną przez powódkę jest całość zapłaconych przez nią kosztów procesu, gdyż rzeczywiście je poniosła i była zobowiązana do ich poniesienia w całości.

Pozwani w odpowiedzi na apelację powódki wniesli o jej oddalenie oraz o zasądzenie od powódki na rzecz każdego z nich kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja powódki zasługiwała na uwzględnienie.

Sąd Apelacyjny podziela ustalenia faktyczne, poczynione przez Sąd Okręgowy, czyniąc je podstawą własnego rozstrzygnięcia. Jednakże ustalenia te prowadzą, zdaniem Sądu odwoławczego, do odmiennych wniosków prawnych.

Podstawą oddalenia powództwa przez Sąd I instancji był stwierdzenie, że istnieje małe prawdopodobieństwo, by apelacja wywiedziona przez powódkę w sprawie XXIV C 1215/10, toczącej się przed Sądem Okręgowym w Warszawie, została uwzględniona. Sąd Apelacyjny stanowiska tego nie podziela, uznając, że okoliczności podniesione przez adwokat E. I. w apelacji, która została złożona przed Sądem Okręgowym w Warszawie, mogłyby spowodować zmianę kwestionowanego rozstrzygnięcia.

Słusznie podnosi skarżąca, że kluczowe znaczenie w sprawie toczącej się przed Sądem Okręgowym w Warszawie miało ustalenie, czy D. S. miała interes prawny w popieraniu tejże sprawy po całkowitym jej zaspokojeniu przez B. N..

Użyte w art. 189 k.p.c. pojęcie interesu prawnego było wielokrotnie przedmiotem wykładni Sądu Najwyższego. Zgodnie z utrwalonym kierunkiem orzecznictwa, o skorzystaniu z formy powództwa o ustalenie przesądza interes prawny powoda w żądaniu ustalenia przez sąd istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa. Interes prawny powoda jest przy tym materialnoprawną przesłanką powództwa o ustalenie. Najogólniej można stwierdzić,

że interes prawny w rozumieniu art. 189 k.p.c. oznacza potrzebę prawną, wynikającą z sytuacji prawnej, w jakiej powód się znajduje. Chodzi tu oczywiście o interes dotyczący szeroko rozumianych praw i stosunków prawnych. Tak pojmowany interes prawny może wynikać z bezpośredniego zagrożenia prawa powoda lub zmierzać do zapobieżenia temu zagrożeniu. Interes prawny występuje także wtedy, gdy istnieje niepewność stanu prawnego lub prawa, mająca charakter obiektywny, tzn. zachodząca według rozumnej oceny sytuacji, a nie tylko subiektywnego odczucia powoda. Należy podkreślić, że uzależnienie powództwa o ustalenie od interesu prawnego trzeba pojmować elastycznie, z uwzględnieniem celowościowej jego wykładni, konkretnych okoliczności danej sprawy i wreszcie tego, czy w drodze innego powództwa, zwłaszcza powództwa o świadczenie, strona może uzyskać pełną ochronę swoich praw. Powództwo o ustalenie podlega zasadzie aktualności, zgodnie z którą za podstawę orzeczenia przyjmuje się stan rzeczy istniejący w chwili zamknięcia rozprawy (art. 316 § 1 k.p.c. oraz wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 kwietnia 2012 roku, sygn. akt: II CSK 474/11, nie publ.). Z tej przyczyny interes prawny w żądaniu ustalenia musi występować w chwili orzekania.

Przenosząc powyższe rozważania na grunt niniejszej sprawy uznać należy, że interes prawny D. S. odpadł z chwilą, kiedy została ona w pełni zaspokojona przez B. N.. Uzasadnione było w tej sytuacji cofnięcie powództwa, aby nie narażać się na jego oddalenie. Nie są przekonujące wywody pełnomocnika D. S., jakie przedstawił on przed Sądem Okręgowym w Warszawie, ani też wywody tego Sądu zawarte w uzasadnieniu wydanego wyroku w zakresie istnienia interesu prawnego mimo spłaty zobowiązania. Nie zawierają one bowiem konkretnego wskazania, jakie interesy D. S. uzasadniały popieranie powództwa, mimo zaspokojenia jej przez B. N.. Nie jest w tym wypadku wystarczające stwierdzenie, że kontynuowanie powództwa miało służyć ochronie przyszłych roszczeń D. S., związanych z dochodzeniem należności z tytułu z popełnienia czynu niedozwolonego. Roszczenia te zostały tak mało skonkretyzowane, że trudno je uznać za podstawy do popierania powództwa w sprawie.

W efekcie należało przyjąć, że z chwilą, kiedy doszło do zaspokojenia D. S., interes prawny do popierania tego powództwa odpadł. Nie pojawiła się też żadna nowa okoliczność, która uzasadniałaby nadal domaganie się ochrony prawnej poprzez ustalenie nieważności przedmiotowej umowy.

W tych okolicznościach przyjąć trzeba, że żądanie zgłoszone przez Panią B. N. z tytułu wyrównania szkody w związku z nieprawidłowym postępowaniem pełnomocnika w sprawie przed sądem (...) było uzasadnione.

Szkoda, jaką poniosła powódka, w postaci konieczności pokrycia kosztów sądowych w sprawie przed Sądem Okręgowym w Warszawie, pozostawała w adekwatnym związku przyczynowym z działaniem pozwanej E. I., gdyż była konsekwencją nieskutecznego złożenia przez nią apelacji. Środek ten został odrzucony z uwagi na jego nieopłacenie, przy czym dowody zgromadzone w sprawie nie pozostawiają wątpliwości, że uchybienie to było efektem zawinonego zaniechania tej pozwanej. Tym samym przesłanki do zasądzenia odszkodowania na podstawie art. 471 k.c. zostały spełnione.

Odnosząc się do dalszych zarzutów apelacji, a dotyczących wysokości szkody, uznać należy je za trafne. W ocenie Sądu Apelacyjnego zachodzą podstawy do przyznania żądanej kwoty w całości powódce B. N., mimo solidarnej odpowiedzialności pozwanych, wynikającej z wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie. Zmiana tego orzeczenia przez sąd odwoławczy spowodowałaby automatycznie odpadnięcie podstawy do zapłaty kosztów w całości przez obie pozwane i w efekcie nie byłoby podstaw do przypisywania jakiegokolwiek odpowiedzialności za to zobowiązanie drugiej pozwanej, występującej przed sądem (...). Skoro zatem koszty postępowania w wysokości 107.000,00 zł zostały w całości poniesione przez powódkę B. N., to kwota ta w okolicznościach niniejszej sprawy, stanowi całą szkodę, podlegającą rekompensacie w ramach niniejszego postępowania.

Mając na uwadze powyższe Sąd Apelacyjny zmienił zaskarżony wyrok na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. w ten sposób, że zasądził od pozwanych na rzecz powódki kwotę 107.000,00 zł z odsetkami ustawowymi od dnia 13 marca 2012 roku, z tym że spełnienie świadczenia przez któregokolwiek z pozwanych zwalnia drugiego z obowiązku zapłaty – pkt 1a wyroku Sądu Apelacyjnego.

Konsekwencją powyższego rozstrzygnięcia była też zmiana na tej samej podstawie w zw. z art. 98 § 1 i 3 k.p.c. oraz art. 99 k.p.c. orzeczenia o kosztach postępowania pierwszoinstancyjnego - pkt 1 b wyroku Sądu Apelacyjnego. Na

koszty te składają się: opłata sądowa od pozwu w wysokości 5.350,00 zł oraz koszty zastępstwa procesowego w wysokości 3.600,00 zł, ustalone na podstawie § 6 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz. U. nr 163, poz. 1349 ze zm.). Łącznie koszty te wyniosły 8.950,00 zł i zostały one zasądzone od pozwanych na rzecz powódki, przy czym spełnienie świadczenia przez któregokolwiek z pozwanych zwalnia drugiego z obowiązku zapłaty.

O kosztach postępowania odwoławczego orzeczono na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z art. 99 k.p.c. oraz § 12 ust. 1 pkt. 2) w zw. z § 6 pkt. 6) Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz. U. nr 163, poz. 1349 ze zm.). Na koszty w łącznej kwocie 8.050,00 zł składają się: opłata sądowa od apelacji w wysokości 5.350,00 zł oraz 2.700,00 zł kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu odwoławczym, przy czym spełnienie świadczenia przez którekolwiek z pozwanych zwalnia drugiego z obowiązku zapłaty - pkt 2 wyroku Sądu Apelacyjnego.

SSA Jerzy Geisler SSA Mikołaj Tomaszewski SSA Bogdan Wysocki